

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 3. Utrùm evidens sit non solùm evidentia credibilitatis maxima, sed etiam evidentia simplici, mysteria religionis christianæ esse vera, & à Deo revelata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

ARTICULUS III.

Utrum evidens sit non solum evidētia credibilitatis maxima, sed etiam evidētia simplici, mysteria religionis christianae esse vera, & a Deo revelata.

Nota. Triplex distingui potest evidētia propositionis, nempe evidētia verisimilitudinis, evidētia credibilitatis, & evidētia simplex. Quae triplex evidētia latitudinem habet, & modò major est, modò minor. Evidētia verisimilitudinis, seu, ut alii loquuntur, evidētia probabilitatis, est ea qua convincitur intellectus de verisimilitudine propositionis, & vi cujus consequenter intellectus evidenter & necessariò judicat propositionem dignam esse aliquo assensu, quamvis formidoloso. Evidētia credibilitatis est ea, qua convincitur intellectus de credibilitate propositionis, & vi cujus consequenter intellectus evidenter & necessariò judicat propositionem esse se dignam assensu firmo, nec posse nisi imprudenter & temerè negari, aut in dubium revocari. Evidētia simplex est ea, qua intellectus convincitur de veritate propositionis, qua proinde praesente, evidenter & necessariò judicat propositionem esse veram; ita ut, quandiu praesens est haec evidētia, sic rapiat & possideat intellectum, ut ab eo excludat omnem dubitationem etiam involuntariam circa veritatem propositionis. Quem effectum nec habet, nec habere potest evidētia credibilitatis, & multò minùs evidētia verisimilitudinis, quae omnium minima est.

Simplex evidētia duplex est, una scilicet evidētia propositionis in se ipsa, quando evidenter apparet convenientia praedicati cum subiecto; altera vero evidētia propositionis in alio, quando intellectus per aliud convincitur de veritate propositionis, sed non apparet evidenter quomodo praedicatum subiecto conveniat. Exempli gratia, haec propositio, Totum est majus sua parte, est simpliciter evidens in se ipsa, quia intellectus non solum evidenter cognoscit totum esse majus sua parte, sed etiam quomodo sit majus sua parte. At haec propositio, Magnes attrahit ferrum, est simpliciter evidens in alio tantum: nam per experientiam convincitur quidem intellectus magnetem attrahere ferrum, sed non cognoscit evidenter quomodo attrahat.

Similiter haec propositio, Deus est trinus, est simpliciter evidens in se respectu beatorum: cum enim intuitivè Deum videant, non solum evidenter cognoscunt Deum esse trinum, sed etiam quomodo haec, Deus unus & trinus, inter se conciliantur. At respectu viatorum, non est simpliciter evidens, nisi in alio, nempe in revelatione divina, supposito tamen quòd simpliciter evidens sit Deum revelasse mysterium Trinitatis, quia in hac suppositione intellectus viatoris convincitur quidem per revelationem Deum esse trinum, sed non videt clarè quomodo haec inter se conciliantur, Deus existens unus & trinus. Unde haec propositio, Deus existit unus & trinus, non est evidens in se viatori propter revelationem simpliciter evidentem, sed solum evidenter vera: quod valde diversum est.

Evidētia simplex potest adhuc subdividi in metaphysicam, physicam, & magnam moralem. Metaphysica est ea, quam absolute repugnat esse fallacem. Physica est ea, quam fallacem esse non repugnat, nisi de lege Dei ordinaria. Moralis magna est ea, quam moraliter impossibile est esse falsam; ita ut licet non repugnet absolute, tamen nunquam contingit eam fallere: quare cum physica confundi potest.

Nota iterum. In hac quaestione agitur, non de simplici evidētia rei in se, sed de simplici evidētia rei in alio. Nam planè certum est, quòd argumenta credibilitatis, quibus probantur mysteria religionis christianae, non faciant trinitatem v.g. vel incarnationem videri in se, vel evidenter cognosci quomodo sint, aut, si vis, non faciant evidenter cognosci convenientiam praedicati cum subiecto in his propositionibus,

bus, Deus est unus & trinus, Verbum est incarnatum. Superest ergo ut quaramus utrum faciant evidenter cognosci vera esse mysteria nostrae religionis, seu, quòd idem est faciant evidenter cognosci veras esse has propositiones, Deus est trinus, Verbum est incarnatum, &c. evidenter ostendendo verum esse, quòd Deus illas revelaverit. Quòd perinde est, ac si quaeratur utrum veritates revelatae, & revelationes divinae sint evidentes simpliciter in alio, nempe in motivis credibilitatis. Huic autem quaestioni ut satis fiat, sit

RESPONSIO.

Evidens est etiam evidētia simplici mysteria religionis christianae esse vera, & a Deo revelata.

Prob. 1. Simpliciter evidens est Christum esse Deum. Ergo simpliciter evidens est doctrinam christianam esse divinam; proindeque simpliciter evidens est doctrinam christianam esse veram, & a Deo traditam. Consequentia patet: cum enim Christus sit author doctrinae christianae, non potest esse simpliciter evidens Christum esse Deum, quin etiam simpliciter evidens sit Deum esse doctrinae christianae authorem, & consequenter doctrinam christianam esse divinam, veram, & a Deo traditam. Tota ergo difficultas est in antecedente, quòd multis modis deinceps demonstrabitur.

1. itaque *prob. ant.* ex Scriptura. Nam Scriptura iisdem terminis, aut saltem aequivalentibus dicit divinitatem Christi innoscere per signa ab eo edita, quibus dicit innoscere existentiam divinam per creaturas: nam loquens de notitia existentiae divinae per creaturas compatibili, sic ait Sap. cap. 13. *A magnitudine speciei & creaturae, cognoscibiliter poterit Creator horum videri.* Et Rom. cap. 1. *Quod notum est Dei, manifestum est in illis: Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus & divinitas.*

Similiter cum loquitur de notitia divinitatis Christi comparata, vel comparabili per signa ab eo edita, sic habet Coloss. cap. 1. *Mysterium (Verbi incarnati) quod absconditum fuit a saeculis & generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis ejus.* Et Joan. cap. 1. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre.* Et ejusdem cap. 2. *Manifestavit gloriam suam.* Et ejusdem epist. 1. c. 1. *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostrae contrectaverunt de verbo vita, & vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annunciamus vobis vitam aeternam, quae erat apud Patrem, & apparuit nobis.* Et Psal. 97. *Notum fecit Dominus salutare suum... Viderunt omnes termini terrae salutare Dei nostri.* Ergo Scriptura eandem attribuit evidētiā divinitati Christi propter signa ab eo edita, quam attribuit existentiae divinae propter creaturas. Atqui attribuit evidētiā simplicem existentiae divinae propter creaturas, ut volunt ipsimet adversarii nostri, & ita constat ex Patrum & Theologorum consensu, ut contrarium sit erroneum, vel saltem temerarium, & in fide minimè tutum. Ergo pariter attribuit evidētiā simplicem divinitati Christi propter signa ab eo edita.

Prob. 2. ant. autoritate SS. Patrum, pro quibus omnibus sit Augustinus epist. 3. ita de Verbo incarnato loquens: *Num homine assumpto alium mundum facere debuit, ut cum esse crederemus, per quem factus est mundus? Sed nec major mundus, nec isti aequalis in hoc mundo fieri posset. Si autem minorem faceret infra istum, similiter hoc quoque parum putaretur. Quia ergo non oportebat, ut novum faceret mundum, nova fecit in mundo. Homo enim de virgine procreatus, & a mortuis in aeternam vitam resuscitatus, & super caelos exaltatus, potentius fortasse opus est, quàm mundus. Ergo ex S. Augustino, Christus eximia quaedam miracula patrando, tam, imò fortasse magis ostendit se Deum esse, quàm si alterum mundum in hoc mundo creasset. Atqui creando alterum mundum in hoc mundo,*

do, ostendisset evidenter evidentiā simplici se Deum esse: nam simpliciter evidens est actionem creativam pertinere ad solum Deum: simpliciter enim manifestum est, quod operari sequatur esse, & consequenter quod ens independens in operando (ita ut nec ullius causæ concursu egeat, nec ex parte operis prærequiratur, nisi meram possibilitatem, sed meram non repugnantiam ad existendum) sit ens independens in essendo, ac proinde ens à se existens, quod est Deus. Ergo à fortiori Christus evidenter ostendit evidentiā simplici se Deum esse, cum eximia quædam miracula patravit.

At inquit. Christus per alterum mundum à se, creatum ostenderet nobis evidenter evidentiā simplici se Deum esse, qui videremus illum alterum mundum, & ita haberemus evidentiā simplicem existentiæ illius. At non habemus evidentiā simplicem eximiorum illorum miraculorum, quæ patravit Christus; non enim illa videmus, aut vidimus. Ergo Christus per illa miracula nec ostendit, nec ostendere potest nobis evidenter evidentiā simplici se Deum esse.

R. neg. min. Nam non vidimus quidem, nec videmus eximia illa miracula à Christo patrata, sed habemus relationem illorum testatissimam, in ordine ad pariendam evidentiā intellectualem, & convincendum intellectum, æquivalentem visioni, imò & fortasse præponderantem. Et verò prius contingeret subesse falsum visioni qua objecta circumstantia percipio, quam relationi illi, qua mihi constat eximia illa à Christo patrata esse miracula, ut facile agnosceret quivis prudens perspicax rerum æstimator, & potius diffiderem de visione mea, quam de relatione illa.

Prob. 3. ant. primi syllog. ex S. Thoma, qui hic quæst. 5. art. 2. in O. sic ait: Si aliquis propheta prænunderet in sermone domini aliquid futurum, & adhiberet signum, mortuum suscitando, ex hoc signo convinceretur intellectus videntis, ut agnosceret manifeste hoc dici à Deo, qui non mentitur. Ex quibus verbis sic argumentor. Si quis videret à propheta suscitari mortuum in confirmationem alicujus rei prænunderat nomine Dei, haberet evidentiā simplicem revelationis divinæ & rei prænunderat in illa suscitatione mortui, & convinceretur de veritate revelationis divinæ & rei prænunderat per illam mortui suscitationem. Ergo à fortiori, qui videret Christum non unum sed plures mortuos suscitantem, aliæque innumera miracula patrantem ut probaret se Deum esse, haberet evidentiā simplicem revelationis divinæ & divinitatis Christi in illis miraculis, & convinceretur de veritate revelationis divinæ, & divinitatis Christi per illa miracula. Atqui habemus aliquid æquivalens tali visioni in ordine ad gignendam evidentiā intellectualem, & intellectum convincendum, nempe testatissimam relationem mortuorum olim suscitatorum à Christo, aliorumque innumeriorum miraculorum ab eo factorum in confirmationem suæ divinitatis. Ergo possumus habere evidentiā simplicem divinitatis Christi in illis miraculis, & convinci de veritate divinitatis Christi per illa miracula, ab eo olim facta.

Præterea, paucis interjectis sic eodem loco de demonibus profectur S. Doctor, *Vident multa manifesta indicia, ex quibus percipiunt doctrinam Ecclesiæ à Deo esse quamvis ipsi res ipsas, quas Ecclesia docent non videant, puta Deum esse trinum & unum, vel aliquid hujusmodi.* Quibus verbis distingue duplicem evidentiā simplicem S. Doctor, nempe evidentiā rei in seipsa, & evidentiā rei in alio, & dicit demones habere per motiva credibilitatis articulorum nostræ fidei (quorum è præcipuis unus est divinitas Christi) evidentiā simplicem in alio, nempe in ipsis motivis; quamvis non habeant evidentiā simplicem illorum in se. Quam doctrinam confirmavit in responsione ad 1. 2. & 3. Ergo motiva credibilitatis ex se apta sunt ad ostendendam evidenter veritatem articulorum nostræ fidei, & consequenter divinitatis Christi. Ergo possumus habere evidentiā simplicem divinitatis Christi, sicut & aliorum articulorum nostræ

fidei, in motivis credibilitatis, & Christum esse Deum simpliciter evidens est etiam respectu nostri.

At inquit. Demones habent perspicaciam intellectualem humanam longè majorem. *R.* hunc excessum perspicaciæ intellectualis in demonibus posse in nobis compensari per auxilium interioris gratiæ illustrantis, sine qua fateor non posse nos attingere vim motivorum credibilitatis, eorumque veritatem sicut oportet, ut in illis evidenter cognoscamus veritatem revelationum divinorum, & articulorum nostræ fidei, atque de realitate illorum plenam convictionem habeamus.

At inquit. Demones semper viventes, semper vigiles ubicumque volunt ferè momento præsentem, omnia aut penè omnia motiva credibilitatis per se & propria experientia norunt, non verò per aliorum relationem, ut homines, qui brevi tempore, & in exigua mundi parte ferè omnes sigillatim sumpti versantur. *R.* hanc relationem de se sufficientissimam esse, ad convincendum intellectum de realitate motivorum illorum, & pariendam veritatis motivorum illorum evidentiā simplicem: cum non magis ei subesse falsum possit quam relationi, qua urbem Romanam nobis, qui illam non vidimus, tam constat existere, quam illis, qui eam videntur.

Prob. 4. ant. primi syllog. Miracula Christi, cum ab eo fiebant, vim habebant ostendendi evidenter veritatem divinitatis illius in iis, à quibus videbantur. Atqui nunc eandem vim habent. Ergo nunc veritas divinitatis Christi cognosci potest evidenter in miraculis ab illo olim factis, & consequenter etiam nunc simpliciter evidens est Christum esse Deum.

Prob. 1. maj. Nam veritas divinitatis Christi evidenter cognita fuit in miraculis ab eo factis, non solum à demonibus, ut testatur Scriptura pluribus locis, sed etiam ab Apostolis, ut probant verba Joannis supra relata. Præterea, miraculum evidenter conexum est cum veritate rei cujus est testimonium: cum enim miraculum sit opus divinum, simpliciter evidens est illud non posse fieri in confirmationem falsi, quia simpliciter evidens est Deum non posse falsum attestari.

Prob. 2. min. Nam si miracula à Christo olim facta, non habent eandem vim ostendendi evidenter veritatem divinitatis ejus, quam olim habuerunt, certe quia non est simpliciter evidens illa à Christo facta fuisse. Atqui hoc dici non potest: tam enim evidens est illa à Christo facta fuisse, quam evidens est Christum ipsum tali ætate vixisse: nam iisdem planè testimoniis constat Christum tali ætate vixisse, & talia miracula fecisse. Atqui simpliciter evidens est Christum tali ætate vixisse. Ergo etiam simpliciter evidens est eum talia miracula fecisse.

At inquit. Non est tam evidens Christum tali ætate vixisse, quam evidens est v.g. extitisse Imperium Romanum: nam quod Imperium Romanum extiterit, constat ex testimonio innumerabilium testium oculatorum: quod de Christo dici non potest. Ergo gratis dicitur, quod simpliciter evidens sit Christum tali ætate vixisse. *R. 1. neg. conf.* Nam evidentiā simplex, præsertim physica & moralis, non consistit in indivisibili, sed habet latitudinem, & potest esse modò major, modò minor. Unde intellectus potest modò magis, modò minus convinci de veritate alicujus objecti; quamvis de illa simpliciter convinatur; & modò cum majori, modò cum minori necessitate rapi ad assensum, ad quem tamen simpliciter necessitatur.

R. 2. neg. ant. Ad prob. R. circumstantiam illam plurium testium oculatorum, quæ stat pro Imperio Romano olim existente, abundè compensari, & fortasse superari per plures alias circumstantias, quibus munitur relatio quæ nobis constat Christum tali ætate vixisse. Et verò quis neget innumerabilium testium oculatorum testimonio saltem æquivalere in ordine ad evidentiā intellectualem, & plenam intellectus convictionem pariendam, testimonium plurimorum testium oculatorum, nempe Apostolorum &

disci-

discipulorum Christi, in quibus eximia fuere omnia, vite sanctitas, veritatis studium, gloriæ divinæ zelus, rerum omnium humanarum despicientia, modestia, humilitas, castimonia, & cetera omnes virtutes, cum virtute parandi miracula, mortuos suscitandi, morbos quoslibet sanandi, &c.

Christum & ejus miracula toto Imperio Romano, imò toto ferè terrarum orbe prædicarunt, non honores ambientes, non lucrum quærentes, non voluptatibus indulgentes, non principum favorem aucupantes, non hominibus blandientes, sed vitia omnia carpentes, simulatores severè punientes; non quæ sua erant, sed quæ omnium in omnibus quærentes, gravissimis quibulque periculis ac moribus sese fortiter objicientes, extrema quæque, famem, nuditatem, calumnias, contumelias, verbera, tormenta invicta patientia & mansuetudine tolerantes, sublimiter de divinis sentientes & loquentes.

Prædicarunt in oculis & auribus insensissimorum Judæorum, quos gravissimi criminis insimulabant, & à quibus, si mentiri essent, facile de impostura convinci poruissent, & procul dubio convicti fuissent; & tamen prædicarunt, illis furentibus & toto orbe infectantibus, sed erubescens & tacentibus, & sua taciturnitate veritatem prædicatam confidentibus, imò magna illorum multitudine ad Christum accedente, in qua & Pharisei & turba Sacerdotum fuit.

Prædicarunt, & prædicationis veritatem proprio sanguine obsignarunt. Prædicarunt, & innumeris penè gentilibus persuaserunt, non præsentia & temporalia, sed spiritualia, & in altero tantum seculo futura præmia pollicentes; non dignitates, divitias, voluptates, sed persecutiones, injurias, bonorum jacturam, tormenta, cruce, & mortem prælagantes; non indulgentes carnalibus desideriis, sed naturæ corruptæ durissima quæque imperantes, magistratibus urbium, & provinciarum præfectis malè mulcantis, sapientibus ethnicis totis ingenii, eloquentiæ & doctrinæ nervis reluctantis, reclamantibus damnum oraculis, & contra pugnantibus antiquissimis idololatriæ præjudiciis. Quæ omnia manifesta sunt partim ex sacris libris, quorum stylus simplex, & ab omni adulationis & falsitatis suspitione alienissimus, ubique spirat scriptorum candorem, sinceritatem, & eximium veritatis studium, partim ex testimonio totius orbis Christiani, & traditione constanti, per sæcula septemdecim continuata.

Itaque habemus pro Christo & miraculis ab eo factis, 1. Testimonium Apostolorum & discipulorum ejus, qui ipsum & miracula ab eo facta viderunt, & in quibus omnia ad fidem & convictionem faciendam summa fuere. 2. Testimonium innumerabilium penè hominum, partim Judæorum, partim Gentilium, per Apostolorum prædicationem ad fidem Christi conversorum, qui admirabiles prius viros illos, & miracula in prædicationis evangelicæ confirmationem ab eis facta viderunt: nam primi illi fideles, præsertim in tanto numero, nunquam ad Christum conversi fuissent sine multis & magnis miraculis. Unde illud Apostoli 1. Cor. cap. 2. *Et sermo meus & prædication mea non (fuit) in persuasibilibus humana sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis.* 3. Testimonium totius orbis Christiani, ab instituta Ecclesia, huc usque constantissime continuatum per tot sæcula, in quorum decursu extricare homines penè innumeri, eximia sapientiæ, sanctitatis & doctrinæ laude insignes. At relationi tot ac tantis testimoniis cum talibus circumstantiis munita, falsum subesse moraliter, imò absolute impossibile est. Ex his

Sic argumentor. Relatio, qua constat Imperium Romanum olim exstitisse, facit evidentiam simplicem, quia moraliter & humanitus impossibile est falsum ei subesse. Atqui pariter, imò magis impossibile est subesse falsum relationi, ex qua nobis constat Christum tali ætate vixisse, & talia miracula in confirmationem suæ divinitatis fecisse. Ergo etiam hæc relatio facere potest evidentiam simplicem, & quidem tantam, quantam, imò majorem, quàm relatio Imperii Ro-

mani olim existentis facere potest. Non diffitemur tamen evidentiam illam, quam facere potest relatio miraculorum Christi, esse minus proportionatam viribus naturalibus intellectus nostri. Unde difficilius & à paucioribus attingitur; imò nec attingi potest sine gratia interius illustrante, quantum oportet ad plenam convictionem.

At inquit. Est quoddam simpliciter evidens sit Christum fecisse in confirmationem suæ divinitatis miracula illa, quæ in sacra Scriptura narrantur. At saltem miracula illa non sunt signa evidenter infallibilia veritatis, in cujus confirmationem facta sunt. R. hoc esse falsum, ut facile demonstratur. Nam miracula à Christo facta in ea multitudine, varietate, extensione ad omnem creaturam, constantia effectum suorum durabili, in quibus re ipsa facta sunt, habent evidentem connexionem cum causa dominante huic uni-
verio, & cujus actio nec impediri, nec retardari potest ab ullo alio agente five corporeo five spirituali, ullave subjecti indispotione. At evidenter talis causa non potest esse nisi Deus. Ergo miracula à Christo facta habent evidentem connexionem cum Deo ut causa. Ergo sunt evidenter opera divina, & consequenter signa evidenter infallibilia veritatis in cujus confirmationem facta fuerunt.

Prob. 2. assertio nostra. Simpliciter evidens est religionem christianam esse veram religionem. Ergo, &c. *Prob. ant.* Planè indubitatum est ex traditione totius orbis christiani, hæcenus per sæcula septemdecim constantissime continuata, religionem christianam, cujus mysteria tantopere superant humanam intelligentiam, cujus doctrina ex omni parte naturæ corruptæ ingratissima & molestissima est, institutam esse à duodecim piscatoribus, omni humano præsidio destitutis, omni modo renitente toto terrarum orbe, toto genere humano in flagitia omnia effuso; & ita firmiter institutam, ut omnibus aliis religionibus prævaluerit, toto orbe propagata sit medias inter strages & lanienas christianorum, nec populos solum, sed etiam magistratus urbium provinciarum gubernatores, duces exercituum, reges, & ipsos Romanæ reipublicæ imperatores subjugavit, philosophos humanæ sapientiæ crucis humilitatem & stultitiam antepone docuerit, atque hæcenus, gravissimis licet persecutionum plurimarum tempestatibus, & innumerarum penè hæresum procellis agitata, stet integra, & primæva doctrinæ, legum & cultus puritate nitens, nova in dies adhuc incrementa accipiat, & toto terrarum orbe amplifcetur.

Atqui talem religionem in talibus circumstantiis sic institui non potuisse sine speciali Dei assistentia evidens est. Ergo evidens est Deum specialiter adstitisse Apostolis, in institutione religionis christianæ, & consequenter Deum specialiter destinasse Apostolos ad instituendam religionem christianam: non enim specialiter ad id adjuvit Apostolos, nisi quia eos ad id specialiter destinavit. Ergo evidens est Deum specialiter intendisse institutionem religionis christianæ: nam si non specialiter intendisset, non specialiter ad id Apostolos destinasset. Ergo evidens est religionem christianam esse veram religionem: nam evidenter repugnat Deum specialiter intendere institutionem falsæ religionis.

Confirm. Evidens est repugnare Deo, ut specialem providentiam exerceat circa falsam religionem: nam si Deus specialiter provideret falsæ religioni, autoritate sua positivè & directè induceret homines in errorem, in materia omnium gravissima: quod evidenter Deo repugnat. Sed evidens est Deum specialem exercere providentiam circa religionem christianam, ut ostendunt ejus institutio, propagatio, & conservatio. Ergo evidens est religionem christianam non esse falsam religionem.

Præterea, si religio christiana esset falsa religio, damnaverit & proscriberet veram religionem: unus enim è præcipuis ejus doctrinæ articulis est, quoddam omnia alia præter ipsam religionem sit religio falsa. Ergo Deus specialiter ei providendo, autoritate sua specialiter de-

ter-

terreret homines à vera religione, & à vero cultu ipsi exhibendo quòd evidenter Deum dedecet, & ejus bonitati repugnat, atque adversatur intentioni ejus creandi & conservandi mundum propter gloriam suam extrinsecam à creaturis rationalibus procurandam per veri cultus exhibitionem. Ergo evidens est religionem christianam non esse falsam religionem, Ergo, &c.

Obj. 1. Si evidens est simpliciter doctrinam christianam esse veram & à Deo revelatam, non potest credi fide divina, Absurdum conf. Ergo, &c. *R. neg. seq. maj.* Nam 1. plurimi sunt, quibus motiva credibilitatis non proponuntur sufficienter ad hoc, ut possint attingere simplicem illam evidentiam, quam habet doctrina christiana: ex iis verò, quibus motiva credibilitatis proponuntur sufficienter ad hoc, ut evidentia illa attingi possit cum auxilio gratiae ad id necessariò, & debita consideratione, plurimi tamen illam non attingunt, vel defectu sufficientis illustrationis, neque enim omnes aequaliter illustrantur, vel defectu sufficientis considerationis, aut obingenii tarditatem. De illis autem omnibus nulla est difficultas; cum habeant tantum evidentiam credibilitatis circa doctrinam christianam, & ejus revelationem.

2. Aliis, à quibus vis motivorum credibilitatis percepta est sufficienter ad habendam evidentiam illam simplicem, vel evidentia illa simplex non est ita praesens habitualiter, ut faciliè & semper occurrat, quoties cogitant de revelationibus divinis, & tunc certè possunt credere fide divina, quando non occurrat; vel est ita habitualiter praesens, ut faciliè & toties occurrat quoties de revelationibus divinis cogitant, & tunc quoties cogitant de revelationibus divinis, habent quidem actum, quo evidenter & necessariò judicant verum esse quòd Deus mysteria nostra revelaverit, sed tamen possunt adhuc illa credere fide divina, quia adhuc possunt ex libero & pio affectu se submitendi auctoritati Dei loquentis, velle credere, & credere revelationem primae veritatis immediatè & propter se, assensu proportionato excellentiae tanti motivi, non amplius attendendo ad evidentiam, sed solum ad infallibilitatem ac dignitatem motivi, quae summa est, & propter revelationem primae veritatis sic creditam immediatè & propter se, sub quo respectu non magis apparet esse, quam non esse, velle credere, & credere mysteria revelata assensu appetitivamente firmissimo, proindeque assensu longè firmitiori, quam sit alius actus, quo propter evidentiam motivorum, evidenter & necessariò judicant mysteria, quae credunt, esse à Deo revelata; quique actus non habet nisi certitudinem proportionatam evidentiae simplici motivorum; quae cum solum sit magna moralis, non potest fundare certitudinem appetitivamente summam.

Obj. 2. Si veritas doctrinae christianae, & revelationum divinarum, est simpliciter evidens, illustratio divina non est necessaria ad credendum; quod enim est simpliciter evidens, non eget illustratione. Conseq. est haeticum. Ergo, &c. *R. neg. seq. maj.* Nam illustratio divina necessaria est, 1. ad condignè aestimanda motiva credibilitatis, & condignè aestimando, attingendam simplicem evidentiam veritatis doctrinae christianae, ac revelationum divinarum, quam motiva credibilitatis condignè aestimata parere possunt. Et verò necessaria est illustratio divina ad attingendam evidentiam credibilitatis, quam habent revelationes divinae à motivis credibilitatis. Igitur à fortiori necessaria est ad attingendam evidentiam simplicem quam revelationes illae ab illis motivis habere possunt; cum hac difficilius attingatur, quam illa. 2. Illustratio divina necessaria est ad iudicium practice practicum, quo intellectus evidenter judicat credendam esse super omnia veritatem revelatam praecise propter revelationem primae veritatis creditam super omnia immediatè & propter se.

Ad prob. R. veritatem doctrinae christianae & revelationum divinarum, quae est objectivè evidens per motiva credibilitatis sine illustratione, non esse sine

illustratione evidentem formaliter, seu non cognosci evidenter sine illustratione, quia evidentia simplex objectiva, quam veritas doctrinae christianae & revelationum divinarum habet à motivis credibilitatis, non est satis proportionata intelligentiae humanae, ut ab illa attingi possit sine supernaturali illustratione; & sine illustratione supernaturali non potest intellectus penetrare motiva credibilitatis, sicut oportet, ut per illa, sive in illis videat veritatem doctrinae christianae & revelationum divinarum.

ARTICULUS IV.

Utrum obiectum materiale nostrae fidei successu temporis creverit.

Nota. Obiectum materiale fidei nostrae constat, ut jam observatum est, ex veritatibus omnibus à Deo revelatis, quarum aliae per accidens tantum, & ex secundaria Dei intentione, aliae verò per se, & ex primaria Dei intentione revelatae sunt, & veluti corpus ac substantiam nostrae fidei constituunt, ideòque nominantur Articuli fidei. De his autem quaestio proposita potissimum intelligenda est. Quæritur ergo utrum articuli nostrae fidei successu temporis creverint. Qui temporis successus potest intelligi dupliciter, scilicet ab Adamo usque ad Christum, & à tempore Christi & Apostolorum, ex quo Ecclesia nostra fundata est, ad hæc usque tempora.

Nota iterum. Aliquid potest esse revelatum à Deo dupliciter, nempe mediatè & immediatè, seu, quòd idem est, virtualiter & formaliter. Revelatum à Deo mediatè & virtualiter, dicitur illud quod est à Deo revelatum in alio, sive per aliud, quocumque necessariam habet connexionem. Sic v. g. risibilitas Christi est revelata mediatè & virtualiter, quia revelata est in ejus humanitate, quacumque necessariam habet connexionem, ut proprietas cum essentia: nam Deus revelando formaliter & immediatè Christum esse hominem, hoc ipso mediatè & virtualiter revelavit Christum esse risibilem, propter necessariam connexionem risibilitatis cum humanitate: quam connexionem probè norat, cum revelavit Christum esse hominem; qui enim affirmat aliquid formaliter, hoc ipso censetur affirmare id omne sine quo esse non potest, & esse non posse apprimè notum est affirmanti.

Revelatum immediatè & formaliter duplex est; potest enim aliquid immediatè & formaliter revelari duobus modis, nimirum explicitè, & implicitè. Illud revelatur formaliter explicitè, quod disertis verbis revelatur. Sic cum Deus dixit: *Verbum caro factum est*; revelavit formaliter explicitè mysterium incarnationis. Illud revelatur formaliter implicitè, quòd quidem à revelante non exprimitur disertis verbis, sed tamen continetur formaliter in ipsa revelatione.

Tale est, 1. illud quod est idem quoad sensum cum revelato formaliter explicitè: sic Deus revelans formaliter explicitè Christum esse hominem, revelat formaliter implicitè ipsum esse animal rationale, quia definitum & definitio sunt idem quoad sensum; unde qui dicit Christum esse hominem, dicit etiam formaliter, quamvis confusè, ipsum esse animal rationale.

2. Tale est illud quod est pars revelati formaliter explicitè, adequatè sumpti secundum sensum revelantis: sic Deus revelans formaliter explicitè Christum esse hominem, revelat formaliter implicitè ipsum habere corpus & animam rationalem, quia corpus & anima sunt partes hominis adequatè sumpti; unde qui dicit Christum esse hominem, dicit etiam formaliter, quamvis confusè, ipsum habere corpus & animam rationalem; quod praefertim verum est de eo, cui apprimè notum est hominem constare ex corpore & anima rationali.

3. Talis est propositio particularis, contenta in propositione generali, quae revelata est formaliter expresse in sensu distributivo pro particularibus in ea con-